

FILM & LYD

Amatørtonefilm

Der kommer lyd på amatørfilmene. Indtil nu har filmamatørerne arbejdet med stumfilmkameraer, men i 1966 er der ingen tvivl om, at man kommer til at se de mere avancerede iblandt os drage ud både med kamera og med transportabel båndoptager for at optage film og lyd samtidig.

Er det nødvendigt? Er det ikke tilstrækkeligt med stumfilmapparatet til amatørbrug?

Jo, naturligvis. Og i virkeligheden er filmkameraet heller ikke nødvendigt, man kan udmærket klare sig med bare at tage diapositiver. I grunden kan man klare sig helt uden fotoudstyr af nogen art.

Er det nødvendigt at sætte lyd på amatørfilm?

Det er konsekvensen af udviklingen. Den professionelle film fik lyd, dokumentarfilmen fik lyd, nu får amatørfilmen også lyd. Dyrt? Billigt er det ikke. Men der er ingen tvivl om, at amatørfilmen i højere og højere grad vil komme til at kunne det samme som den professionelle spillefilm.

Spillefilmen prøver på mange måder at erobre sig et forspring. Den fik farver og lyd – amatørfilmen har fået farver og lyd. Så blev den tredimensionel – den gik ikke. Tredimensionale billeder er en gammel historie, stereoskopiske billeder var almindelige omkring århundredskiftet uden at slå an. Det gik på samme måde igen. Den tredimensionale film gik i sin mor. Så greb

spillefilmen til panoramabilleder, et format, der, som Fritz Lang siger i filmen »Jeg elskede dig i går«, kun egner sig til bryllupsprocessioner og slanger. Ydermere greb spillefilmen til stereofonisk lyd; men den har kun en kort frist; en skønne dag bliver amatørfilmen også panoramafilm med stereofonisk lyd. Så må den kommercielle spillefilm igen finde på noget nyt.

Sammenligner man imidlertid amatørfilmen med den billedmaskine, som vi alle har stående i stuen: fjernsynet, så står amatørfilmens muligheder sig stolt. 8 mm filmen kan give billeder, der er langt skarpere og mere detaljerede end fjernsynets. Desuden har filmen en ordentlig firkantet afskæring, hvor fjernsynet opererer med ovale billeder og bløde hjørner. Naturligvis er det industrien, der frister os. Flere og flere ting sættes i produktion og kommer ud i fotohandlerens vindue til stadig mere overkommelige priser og små afdrag. – Selvfølgelig hopper vi på den. Det gør vi jo altid.

Men spændende bliver det at se, om der dukker en flok nye talenter frem, om der kommer nye måder at lave film på. Hidtil har det jo været sådan, at adskillige alvorligt arbejdende filmamatører har arbejdet med 16 mm formatet. Det nye Super 8 format kan, sammen med magnettonesystemet, meget vel komme til at betyde, at stadig flere for stadig færre penge kan komme til at lege med film. Svenske fagblade har mere end antydnet, at det bliver fotoamatørerne, der kommer til at følge de svenske filmkunstnerses attack på filmcensuren op. Amatørfilm kan ikke censureres. På amatørfilm kan man tillade sig, hvad det skal være.

Amatørtonefilm er naturligvis spekulation i vor købekraft, men køber vi fornuftigt, og slutter vi os sammen og gør os dygtige, så betyder det, at den professionelle spillefilm stadig kan få tilført nye talenter, der har erfaring som selvstændige filmskabere, der har selvtilid efter at have set det færdige – gode – resultat af arbejder for egen regning og risiko.

Magnettone vender op og ned på 8 mm filmen

Magnettonesystemet har holdt sit indtog, og det er kommet for at blive. Længe har man søgt efter et godt og teknisk let medgørligt tonesystem til småbilledfilmen, nu er det der.

Før magnettonesystemet har man spillet grammofon eller båndoptager som lydledsagelse til filmfremvisningen, eller man har improviseret tale oveni, ligesom stumfilmene, der havde annoncør i salen og klaverledsagelse. Det var, inden tonefilmen kom til biograferne.

Den dér med at spille båndoptager til filmen – jeg husker en kortfilmforestilling, der for ikke længe siden blev afholdt i København. Det foregik på den måde, at film og båndoptager startede samtidig – eller så godt som – og så sad en mand nede i salen og råbte med mellemrum: Nu er lyden tolv sekunder bagefter, nu er lyden tyve sekunder bagefter. Da kræver det en god hukommelse og forestillingsevne at koble lyd og billed sammen i bevidstheden.

Bedre er det, når filmprojektor og båndoptager er koblet sammen, som det kan laves på visse filmprojektorer. Båndet fra båndoptageren kører forbi en spole på projektoren – en spole, der ved hjælp af en sløjfe sammenligner båndhastigheden med filmens og kører hurtigere til, hvis sløjfen bliver for stor, og langsommere, hvis sløjfen bliver for lille. På denne måde får man synkronisering mellem lyd og billede, men læbesynkronisering er svær at lave. Læbesynkronisering går lettest med tonespor på selve filmen.

Tonefilmen har i mange år brugt lys-tonespor: lyden indspilles enten som et bølgende hvidt spor eller som lysstave på tværs af fremføringsretningen. Lydafspilningen er ret simpel; bare en lampe, der lyser gennem tonesporet mod en fotocelle, hvorfra det modtagne signal forstærkes.

Veje lys- og magnettonespor mod hinanden? Ja, magnettonesporet knaser ikke, fordi der er ridser i filmen, og dets frekvensområde er rimeligvis noget større end lys-tonesporets. Til gengæld kan lys-tonesporet ikke slettes ved et uheld, og det spiller rimeligvis en ret stor rolle for filmudlejere. Jeg kunne se en biograf levere en filmkopi tilbage til udlejerens med besked om, at »vi kom desværre lige til at slette tonesporet, og det må De altså meget undskyldes« – ikke sandt?

Men til amatørbrug er magnettonespor næsten uforligneligt. Det kan indspilles, og det

(fortsættes side 58)

FILM OG LYD

(fortsat fra side 15)

kan slettes, det kan laves om og om igen, indtil synkroniseringen passer. Man kan selv arbejde med det derhjemme. Ingen fotoanstalt skal blandes ind i filmsynkroniseringen, det eneste, man skal gøre, er at tage den færdigklippede film og sende den til et af de firmaer, der lægger tonespor på. Deres fotohandler ordner det for Dem.

Afspilningsaggregatet til magnettonespor er i praksis en båndoptager med tonehoved og slettehoved og forstærkere. Den kan være sammenbygget med filmprojektoren, eller den kan købes som en enhed for sig selv. Det engelske firma *Paul Plus Ltd.* har nylig demonstreret en magnettoneenhed beregnet til at stille en hvilken som helst projektor på. Overfladisk set er det hele jo ret simpelt: På vej til opsamlingsspolen skal filmen bare passere et tonehoved, der tapper lyden.

Veje synkroniseret båndoptagertone og magnettonespor på filmen mod hinanden? Det første er billigere, mange mennesker har jo en båndoptager, der kan bruges til formålet. Synkroniseringen er tilstrækkelig god til de fleste formål, man skal bare have et mærke på filmen: dér skal den stå parat til start; og et mærke på båndet: når det passerer, så startes projektoren. Selve lyd kvaliteten bliver sandsynligvis ikke så lidt bedre end den, som det ganske tynde magnettonespor med sine 6 cm/sek. kan byde på.

Er magnettonesystemet alligevel fremtiden? Sandsynligvis.

Per

